

Onderzoek toont aan: LOB versterkt binding met vervolgopleiding

EINDELIJK BEWIJS

Jaarlijks brengt onderzoeksbureau ResearchNed met de Startmonitor in kaart hoe studenten doorstromen van voortgezet naar hoger onderwijs: hoe verloopt het eerste studiejaar? Waar staan studenten aan het eind? Op initiatief van het project Stimulering LOB wordt nu voor het eerst onderzocht of er een relatie is tussen loopbaanoriëntatie en -begeleiding en studiesucces in het vervolgonderwijs. Resultaat? LOB lijkt écht te lonen.

Tekst: Martijn Laman / Fotografie: Dirk Kreijkamp

Onderzoeksbureau ResearchNed nam in 2008 zelf het initiatief tot de Startmonitor in het hoger onderwijs. “De uitval in het eerste jaar ligt al jaren rond de dertig procent, maar het waarom bleef buiten beeld. Terwijl alle betrokkenen erbij verliezen”, legt onderzoeksleider Jules Warps uit. De antwoorden van de deelnemende eerstejaars (dit jaar zo’n 22.000) onthullen vooral de beleving van de studenten. “Tegelijkertijd kunnen we door analyse van de onderzoeksgegevens met terugwerkende kracht nagaan of er al bij binnenkomst verschillen waren tussen de studenten die wel en degenen die niet doorgaan met hun studie”, vult Warps aan. “Dit jaar kunnen we ook de relatie met LOB onderzoeken.” Het bijzondere van de Startmonitor is dat studenten op drie momenten in het propedeusejaar een vragenlijst invullen: september, december en juni. De enquête in september gaat vooral over vooropleiding, voorbereiding, motieven, verwachtingen. Daarvan heeft ResearchNed onlangs de resultaten gepresenteerd. In de volgende enquêtes ligt de nadruk op hoe het studeren bevalt.

Binding

Dit jaar vormt de Startmonitor een uitgelezen kans om scherp zicht te krijgen op de effectiviteit van de verschillende LOB-activiteiten die scholen aanbieden. Warps: “We hebben altijd al gevraagd of mensen zich op weg naar hun keuze goed begeleid voelden. Hoe die begeleiding eruit zag, was nog niet eerder zo in kaart gebracht. Via de vragen die we met project Stimulering LOB hebben uitgewerkt, hebben we nu een overzicht van wat havo- en vwo-leerlingen aangeven dat ze aan

LOB hebben gehad. Wanneer beginnen ze, voeren ze persoonlijke gesprekken, worden ouders erbij betrokken?” Als de juni-enquête is voltooid, kan ResearchNed analyseren of er relaties zijn tussen mensen die goed gekozen hebben en de LOB die ze hebben gehad. “We weten al wel dat er een relatie is tussen LOB en de sterkste voorspeller van studiesucces die we momenteel kennen: binding met de vervolgopleiding. Een leerling die binding voelt met haar opleiding, ervaart dat die opleiding helemaal past bij haar interesses, capaciteiten en is sterk gemotiveerd om de opleiding tot een goed eind te brengen.

‘We weten dat er al bij het begin ontzettend veel verschillen zijn tussen de groep die doorgaat met de studie, en de groep die in het eerste jaar stopt’

We weten eveneens dat er op het moment dat eerstejaars beginnen al ontzettend veel verschillen zijn tussen de groep die doorgaat met de studie, en de groep die in het eerste jaar stopt. Studenten die laat kiezen, stoppen vaker. En mensen die goed kiezen, hebben in hun oriëntatie vaker goed gelet op de inhoud van het studieprogramma.”

Maar juist binding, het gevoel dat je op je plek bent, speelt altijd een positieve rol bij de studievoortgang. Daarom beschouwt project Stimulering LOB het significante effect dat bepaalde LOB-activiteiten lijken te hebben op binding met de vervolgopleiding als belang-

rijkste resultaat van dit onderzoek (zie kader 'LOB en binding'). Ook de voorlopige aanbevelingen aan vo-scholen uit het onderzoek zijn terug te vertalen naar de factoren die de binding met een opleiding versterken en leerlingen het gevoel geven goed begeleid te worden.

Aanbevelingen

De eerste aanbeveling richting vo-scholen is om tijdig met LOB te starten. Voor de VO-raad wil 'tijdig' vooral zeggen: ervoor zorgen dat LOB door de jaren heen een structurele plek in het curriculum heeft. Vanaf de brugklas zijn activiteiten mogelijk die leerlingen leren naar zichzelf te kijken en daarop te reflecteren. Van daaruit is het gemakkelijker om stapsgewijs toe te werken naar een goed onderbouwde studiekeuze. Warps kan zich in die redenering wel vinden: "Op basis van de onderzoeksresultaten die we nu hebben, lijkt het er inderdaad op dat de samenhang van LOB-activiteiten invloed heeft op binding en het gevoel goed begeleid te worden."

Leerlingen blijken tijdens hun oriëntatie vooral persoonlijke gesprekken met mentoren te waarderen

De tweede aanbeveling is om begeleiding persoonlijk te maken via gesprekken met mentoren of vakdocenten, en daarbij nadruk te leggen op individuele interesses en capaciteiten. Uit het onderzoek blijkt dat leerlingen tijdens hun oriëntatie op de toekomst vooral persoonlijke gesprekken met mentoren waarderen. Tegelijkertijd

LOB EN BINDING

Studenten die een sterkere binding met de vervolgopleiding ervaren, hadden vaker:

- LOB-gesprekken gehad door de jaren heen;
- individuele gesprekken gevoerd met mentor / vakdocent;
- algemene voorlichting gehad over hoger onderwijs en studiefinanciering, opleidingen en beroepen;
- profielwerkstuk/stage benut voor oriëntatie;
- LOB gehad in mentoruren;
- op school hun studiekeuze toegelicht;
- LOB gehad waar de nadruk lag op eigen kwaliteiten, motieven en ambities.

Bron: Startmonitor 2012-2013 / ResearchNed

geeft liefst een derde van de respondenten aan helemaal geen individueel gesprek te hebben gehad over zijn of haar studiekeuze. Ook voert de decaan traditioneel het merendeel van deze gesprekken. Student Emile Kooij (zie kader 'Tijdrovende switch') geeft aan persoonlijke gesprekken tijdens zijn loopbaanoriëntatie erg te hebben gemist. "Voor mij is de persoonlijke benadering de beste benadering van LOB. Ik heb wel een gesprek gehad, maar alleen nadat ik zelf had aangegeven dat ik daar behoefte aan had."

Project Stimulering LOB vindt het veelbelovend dat LOB-activiteiten inmiddels een belangrijke plek hebben gekregen tijdens mentorlessen en dat een aardig deel van de studenten (havo: 22%, vwo: 27%) aangeeft dat LOB in vaklessen wordt ingebed. Hoewel Kooij natuurkunde ging studeren, heeft hij met zijn natuurkundedocent niet gesproken over wat hij wilde en kon. “Er vielen er in de laatste jaren veel natuurkundelessen uit. In de lessen die doorgingen, was er geen tijd om over iets anders dan examenstof te praten.”

Student Linda Roepen schaart zich eveneens achter het advies om individuele LOB-gesprekken te voeren. “Als je LOB alleen klassikaal behandelt, vallen er altijd mensen buiten de boot. Je loopt als leerling ook het risico uitgelachen te worden als je onpopulaire dromen hebt. Zelf had ik pas op het mbo het gevoel goed naar een andere keuze te worden begeleid en me te kunnen verdiepen in mijn capaciteiten.” Roepen denkt dat een middenweg kan helpen: “Als je groepjes vormt van vier, vijf leerlingen met dezelfde interesses, kunnen zij zich gezamenlijk verdiepen in wat hen in een richting aanspreekt en daarover discussiëren.” Het spreekt voor zich dat de nadruk ook dan moet liggen op individuele interesses en capaciteiten: “Als je dierenarts wilt worden omdat je zo van je konijn houdt, is het goed om te ontdekken of je wel alle aspecten van dat vak leuk vindt.”

Keuzes verdedigen

De enige aanbeveling waarbij geen direct verband met binding is gevonden, is het betrekken van ouders bij het keuzeproces, zegt Warps. “Dat beïnvloedt wel hoe goed

leerlingen zich begeleid voelen. Verder weten we door de Startmonitor dat ouders de meeste invloed hebben op hun kinderen. Desondanks worden ze nog weinig actief bij LOB betrokken.”

De ouders van Linda Roepen waren zeker betrokken. Logisch, vindt ze: “Je wilt je kind toch zo goed mogelijk de toekomst in laten gaan?” Emile Kooij vindt dat betrokkenheid van beide kanten moet komen: “Scholen moeten niet gaan roepen dat het moet.” Hij ziet misschien nog wel meer in het betrekken van een andere groep: “Oud-leerlingen kunnen bij uitstek een realistisch verhaal vertellen, uitleggen hoe zij hun keuze hebben gemaakt en of hun indrukken klopten. Dat zou ik zelf ook best willen doen.”

‘Als je dierenarts wilt worden omdat je zo van je konijn houdt, is het goed om te ontdekken of je wel alle aspecten van dat vak leuk vindt’

Ten slotte krijgen vo-scholen op basis van de voorlopige onderzoeksresultaten het advies om LOB niet alleen op oriëntatie te richten, maar ook op de uiteindelijke keuze. Daarbij hoort dat scholen van hun leerlingen vragen om hun studiekeuze te motiveren en ‘verdedigen’. Zowel Roepen als Kooij vindt het belangrijk dat scholen leerlingen dwingen dieper na te denken over hun motieven. Roepen: “Leerlingen hebben soms vooral een mening over iets, omdat pap of mam die hebben. Mijn mentor-gesprek ging over oriëntatie. Het had meer geholpen als ik mijn keuze had moeten motiveren en daarop een

TIJDROVENDE SWITCH

Natuurkundestudent Emile Kooij switchte van de TU Delft naar de Haagse Hogeschool. “Ik had niet het gevoel dat mijn vo-school uitging van wat bij mij zou passen. Het was vanzelfsprekend dat ik als vwo-leerling naar de universiteit zou gaan. Dat hbo me beter zou kunnen liggen, kwam nergens aan de orde. Daar ben ik helaas op een tijdrovende manier zelf achter gekomen.” De voorlichting van de TU Delft hielp evenmin: “Veel opleidingen onderschatten de studiedruk. Wil je uitval tegengaan, dan moet je een realistisch beeld schetsen.” Linda Roepen koos na het vmbo voor een opleiding in de zorg. Ook haar verwachtingen

botsten met de praktijk: “Hoewel ik wist dat het erbij hoort, bleek het verzorgen en wassen van oudere mensen best confronterend. Ik was pas zestien en rekende op een geleidelijk proces. Maar na twee keer kijken, moest ik het zelf doen.” Nu volgt ze de opleiding tot onderwijs-assistent. “Helemaal mijn ding. Hierna wil ik verder met de lerarenopleiding biologie, al vrees ik voor de financiële consequenties.” Linda en Emile zijn lid van het jongerenpanel van televisieprogramma EenVandaag, dat recent onderzoek deed naar studiekeuze en studiekeuzebegeleiding: Tjongerenpanel.eenvandaag.nl.

PERSOONLIJKE COACH MET STIP OP ÉÉN

Op het Limburgse Dendron College vormt het vak sector- en beroepscompetenties (SBC) een succesvol onderdeel van het vmbo-curriculum. Onderwijsontwikkelaar Dorien Stals legt uit: "Leerlingen van vwo, havo, vmbo-tl krijgen puur theoretisch onderwijs, terwijl ook zij een vervolgopleiding moeten kiezen die hun praktische mogelijkheden zal inkaderen. Dat is voor ieder mens een delicaat onderwerp. Daarom hebben we van loopbaanleren een vak gemaakt: SBC." Volgens Stals verdient een SBC-concept op havo en vwo een plek in het rooster. "Leerlingen die cognitief sterker zijn, hebben ook behoefte aan begeleiding op weg naar zo'n keuze." Een belangrijk onderdeel van SBC is dat leerlingen meermaals moeten uitleggen welke keuzes ze maken, wat de afwegingen zijn, en hoe ze het proces hebben ervaren. Stals: "Daarvoor moeten ze diep gaan, maar het zorgt voor afgewogen beslissingen."

Jaarlijks vraagt het Dendron leerlingen naar het meest waardevolle element van SBC, zegt Stals. "Met stip op één staat altijd de 'personal coach'. Leerlingen moeten die coach zelf vinden in het werkveld waar hun interesse naar uitgaat. Zo'n coach kan realistisch over zijn werk vertellen en specifiekere praktijkopdrachten geven dan wij als school. Het is geen YouTube-filmpje, het is écht. Dat komt binnen." Oud-Dendron-leerling Rick Josephs is nu derdejaars student aan de lerarenopleiding Duits van Fontys Sittard. Rick wist al vroeg wat hij wilde worden, maar SBC hielp wel: "Door SBC ontdekte ik wat voor mij de beste route was en kreeg ik inzicht in de beroepswereld. Ik heb een uitgebreide documentatiemap aangelegd en uiteindelijk stage gelopen. Daarbij werd ik perfect begeleid door m'n personal coach."

Meer lezen? dendroncollege.mwp.nl/algemeen/SBC

inhoudelijke reactie had gehad. Ik wist alleen dat ik 'iets met mensen' wilde doen en kwam daarmee niet op de juiste opleiding terecht."

Ondubbelzinnig bewijs

De laatste Startmonitor-enquête van dit jaar begint in juni en blijft de hele zomer openstaan. Warps: "In september 2013 zullen we onderzoeken of LOB-activiteiten samenhangen met een goede keuze." Als dat inderdaad zo is, kan dat vo-scholen helpen om hun LOB effectiever en specifiekere vorm te geven.

Advies: richt LOB niet alleen op oriëntatie, maar ook op de uiteindelijke keuze

Zelfs bij ideale begeleiding is echter niet uit te sluiten dat een leerling toch 'verkeerd' kiest. Wel moet volgens Warps het huidige percentage uitvallers omlaag kunnen. "Leerlingen die tevreden zijn met de LOB die zij hebben gehad en zich intensief begeleid voelen, geven vaker aan

dat zij meerdere individuele gesprekken hebben gevoerd, dat er in mentoruren aandacht voor LOB was, en dat al relatief vroeg werd begonnen met LOB-activiteiten. Een aantal van die factoren blijkt de binding met de vervolgopleiding te versterken, en daarmee het studiesucces." Zelfs voor leerlingen die ondanks perfecte begeleiding nog steeds niet weten wat ze moeten kiezen, wijst het Startmonitor-onderzoek naar een mogelijke oplossing, besluit Warps: "Dan kan een *gap year* verstandig zijn. Het blijkt dat studenten daarna vaker de juiste keuze maken." ■

U kunt de voorlopige onderzoeksresultaten bekijken in de presentatie 'Studiekeuze en studiesucces: van voortgezet naar hoger onderwijs', beschikbaar via www.vo-raad.nl/dossiers/loopbaanoriëntatie-lob/onderzoek-lob-loont